

Antony Loewenstein, *Filistin Laboratuvarı: İsrail İşgal Teknolojilerini Dünyaya Nasıl İhraç Ediyor?* Çev. Özlem Özarpacı, Metis Yayınları, 2024, 297 s.

Değerlendiren: Ömer Acar

Avustralyalı/ Alman gazeteci, yazar ve belgesel yapımcısı Antony Loewenstein, 1974 yılında Melbourne’da Yahudi bir ailede doğdu. Birçok ülkede gazeteci olarak çalıştı. Uluslararası alanda ilgi gören *Filistin Laboratuvarı* (2023) Avustralya’nın en prestijli gazetecilik ödülü alan Walkley Book Award’a layık görüldü. İsrail ve Filistin konusundaki çalışmalarından dolayı Avustralya’nın önde gelen barış ödülllerinden Kudüs (Al Quds) Barış Ödülü’nü aldı.

Kitabın konusu, İsrail’in işgal teknolojilerini nasıl ihraç ettiğini ve neden bu kadar elverişli bir model olduğunun araştırılmasıdır (s. 32). Bu anlamda değerlendirmeye alınan *Filistin Laboratuvarı* kitabı yedi bölümden oluşmaktadır. Bu bölümler; İsteyen Herkese Silah Satışı, 11 Eylül’den Kararlı Çıkanlar, Barışa Engel, İsrail İşgali Dünyaya Nasıl Satılıyor, İsrail Tahakkümünün Bitmeyen Cazibesi, İsrail Kitle Gözetim Teknolojisi Telefonunuzun İçinde, Sosyal Medya Şirketleri Filistinlilerden Hoşlanmıyor. Kitapta anlatılan bölümlerin değerlendirilmesi tarihsel süreç dikkate alarak yapılmıştır. Son olarak ise eleştirel bir değerlendirme yapılmıştır.

Filistin, 1948 yılında İsrail’in kurulmasından bugüne kadar İsrail’in sömürülerine, katliamlarına ve soykırımına maruz kalmaktadır. İsrail’in bu olumsuz eylemleri, Filistin’in topraklarını işgal etmesiyle birlikte başlamıştır. İsrail işgalini, yıllar

@ Doktora Öğrencisi, 100/2000 YÖK Doktora Bursiyeri, Afyon Kocatepe Üniversitesi, oacar8756@gmail.com

id <https://orcid.org/0000-0003-4377-720X>

DOI: 10.12658/D0392
insan & toplum, 2025; 15(1): 231-235
insanvetoplum.org

içerisinde çeşitli Batılı devletlerin gücünü arkasına alarak gerçekleştirmektedir. Bunun için 1948'de İsrail'in doğuşu dünyanın dört bir yanındaki birçok Yahudi için bir mucize olarak görülürken, Filistinliler için bir felaket olmuştur. Çünkü, Filistin nüfusunun uğradığı yıkımı hesaplamak çok zordur. 1947-1949 yılları arasında 1,9 milyonluk sivil nüfusun en az 750 bini zorla sürgün edildi. İsrail'in kuruluşunu takip eden yedi ay boyunca 531 köy yıkılmış, 15 bin kişi öldürülmüştür. Hayatta kalan Filistinliler dövülmüş, tecavüze uğramış ve toplama kampına gönderilmiştir (s. 42-43). İsrail, sürgün ve işkencelerini geliştirdiği askeri ve teknolojik teçhizatla gerçekleştirmektedir. Savunma sanayisini geliştiren İsrail, 1950'lerin ortalarından başlayarak ölümcül teçhizatını diğer ülkelere satmaya başladı.

1967 yılında Batı Şeria, Gazze, Doğu Kudüs ve Golan Tepelerini hızlı bir şekilde işgal etmesiyle birlikte ülke, bitmeyecek bir askeri yola girmiş oldu. Bu doğrultuda İsrail'e hem Filistin nüfusunu kontrol altında tutmak için teçhizat geliştirme hem de daha sonra bunları satın almak isteyen ihracat pazarları elde etme fırsatı oluştu. İsrail'in geliştirdiği teçhizatları ilk önce Filistin'de denemektedir. Filistin'de denenen teçhizatlar (askeri ve teknolojik araçlar) daha sonra diğer devletlere satılmaktadır. Yazar, "İsrail'in Filistinliler üzerinde rahat bir şekilde deneyip savaşta test edildi ibaresiyle piyasaya sürdüğü teçhizat sayesinde birinci sınıf bir silah sanayisi geliştirdiğini vurgulamaktadır" (s. 22). İsraili güvenlik şirketleri de bundan dolayı dünyanın en başarılı şirketlerinden oldu.

İsrail, yaptığı üretim ve ihracat satışlarını hızla artırmaktadır. 2021 yılında savunma sektöründe ihracatını 11,3 milyar dolarla, iki yıl içinde %55 artış göstermesi dikkat çekmektedir. İsrail'in, 2021 yılında yapılan yüz anlaşmada toplam 8,8 milyar elde eden siber teknoloji şirketleri de sektörün dünyadaki pazar payının %40'ını oluşturmaktaydı (s. 47). Bu durumda İsrail işgalinin gün geçtikçe özelleşmesi kaçınılmaz olarak görülmektedir. Çünkü işgal için altyapıları geliştiren birçok İsraili şirket bulunmaktadır. Bu şirketler, geliştirdikleri hizmetlerini İsrail'e satmak için yaratıcı yollar geliştirdiler. Yazar bu durumda en yeni teknolojilerin, Filistinliler üzerinde denenerek dünyaya ihraç edildiğini belirtmektedir. Filistinlileri belgelemek için giderek büyüyen bir kamera ve cep telefonu ağıyla geniş yüz tanıma teknolojileri kullanılmaktaydı. İsrail askerleri 2019'dan beri, Filistinlilerin yüzlerini kaydettikleri "Blue Wolf" adlı bir uygulama kullanmaya başladı. Bu uygulamadan elde edilen fotoğraflar daha sonra "Filistin Facebook'u" olarak adlandırılan büyük bir veri tabanındaki görsellerle karşılaştırılmaktaydı. İsrail askerleri en çok Filistinlinin fotoğrafını çekmek için yarışa girmektedir. Bu doğrultuda en fazla fotoğraf çeken ödüllendirilmekteydi. 2022 yılına gelindiğinde İsrail, Hebron'da kalabalık yönetimi için uzaktan kumandayla yönetilen, göz yaşartıcı gaz sıkabilen, sünger yaşlı mermisi

ve ses bombaları atabilen bir sistem kurdu. Filistinli protestoculara karşı kullanılan en gelişmiş yeni silah “Gözyaşı Seli İHA” sıydı. Bu İHA istenilen bölgeye göz yaşartıcı gaz bombası atmaktadır. Diğer bir silah ise Kokarca İHA’larıdır. Bu İHA’ların kıyafetler ve vücutta uzun süre kötü bir koku bıraktığı belirtilmektedir (s. 100). Gazze Şeridi’nde ise sürekli İHA gözetiminde kalan ve arada bir füze saldırılarına maruz kalan Filistinliler, İsrail ve Mısır’ın büyük ölçüde kapalı sınırları ötesinde tutulmaktadır.

Yazar, İsrail’in sosyal medya hesaplarından da Filistin için paylaşılan haberleri yasakladığını vurgulamaktadır. Bunun için çeşitli özel şirketlerle anlaşmaktadır. Yani Facebook’tan YouTube’a, Tık-Tok’tan Twitter’a kadar birçok sosyal medya platformu İsrail hakkında kötü bir şey söyleyen ya da Filistinlilerin bakış açısını paylaşan bir hesap gördüğünde kısıtlama getirmektedir. Örneğin Batı Şeria’da yaşayan, Palestine 27k adlı YouTube kanalının kurucusu Filistinli Hamid, videolarından birinin silindiğinin farkına vardığında aynı videoyu denemek için Avrupalı bir arkadaşına göndermiş, arkadaşı da herhangi bir sorun yaşamadan videoyu yükleyebilmiştir (s. 227). Filistinliler bu durumda herhangi bir ayrıcalık veya ilgi beklemediklerini ifade etmektedirler. Yaşanan olumsuzluklara dikkat çekebilmek için sosyal medyanın fark yarattığını belirtmektedirler. Bu doğrultuda dürüst insanlara ve hükümetlere ulaştıklarını düşünmektedirler.

İsraillilerin, Filistinliler hakkındaki görüşlerine bakıldığında Amerikalı Yahudiler Komitesi’nin 2022 yılında yaptığı ankette, Amerikalı Yahudi gençlerin neredeyse %44’ü kendilerini İsrail’e pek yakın hissetmiyor. Y kuşağının beşte birinden fazlası da İsrail ve Filistin’de tek bir demokratik devlet kurulmasını destekliyordu. Aynı yıl Pew Araştırma Merkezi’nin yaptığı bir araştırmada otuz yaşın altındaki Amerikalıların İsraillilere ve Filistinlilere eşit derecede olumlu baktığı sonucu elde edildiği belirtilmektedir. Kitabın yazarı, Ortadoğu’yu ilk olarak 2005 yılında gezdiğini belirterek, o sırada İsrail ve Filistin’e yönelik görüşlerinin hala gerçeklerle bağdaşmadığını ifade etmiştir. İki devletli bir çözüme ve İsrail’in bir Yahudi devleti olarak var olma hakkına inandığını vurgulamıştır. Şu an iki görüşünü de benimsemediğini belirtmektedir. Çünkü bölgeye yaptığı geziden sonra orada muhabirlik yapmış, İsrail’in Filistin üzerindeki baskılarını belgelemiştir. 2016 ile 2020 yılları arasında Doğu Kudüs’ün Şeyh Cerrah Mahallesinde yaşadığı sırada İsrail polisinin sürekli Filistinlileri aşağıladığını ve taciz ettiğine şahit olmuştur. Yahudi olmayanlar için işgalin günlük rutinin baskıdan ibaret olduğunu görmüştür. Bir Yahudi olarak kendi adına yapılanlardan utanç duyduğunu belirterek bugün artık bütün yurttaşların eşit şartlarda yaşayabileceği tek devletli bir çözümü desteklediğini dile getirmektedir. İsrail’de yapılan bir ankette ise Yahudi vatandaşların birçoğu Filistinlilerle yaşanan çatışmayı çözüme kavuşturmayı ne pek dert etmektedirler ne de herhangi bir tecrit korkusu yaşamaktadırlar. Bu durumda

yazar Yahudi vatandaşların, statükodan oldukça memnun oldukları sonucuna varmıştır.

Yazar, 7 Ekim 2023'te başlayan ve hâlâ devam eden savaşa da kitabın ön sözünde yer vermiştir. Hamas'ın 7 Ekim 2023'te İsrail'e düzenlediği gaddar saldırı herkesi derinden sarstı. İsrail ordusunun Gazze'deki kapsamlı gözetim mimarisini etkisiz hale getirmek için uyguladığı gelişmiş yöntemler, İsrail'i hazırlıksız yakalamıştı. Yaklaşık 1200 İsrailinin öldürülmesi ya da kaçırılması sonucunda Yahudi devleti, geçtiğimiz elli yıl içinde daha önce görülmemiş bir basiretsizliğe, korkuya ve öfkeye kapıldı. Ortadoğu'da buna benzer bir şey yaşanmadı. Gazze merkezli militan bir grup olan Hamas, bölgedeki en güçlü ülke olan İsrail'i alt etmiş, bir anlığına da olsa sindirmişti. Grubun amacı, İsrail'in 2,3 milyon Filistinliyi hiçbir yaptırımla karşılaşmadan dünyanın en büyük açık hava hapishanesi olan Gazze'de sonsuza kadar tutabileceğine yönelik uzun zamandır koruduğu inancını sarsmaktı. Bu gerçeklerin hiçbirisi Hamas'ın katliamlarını meşru kılmıyordu. Zalimane, yasadışı ve Filistin davasına bütünüyle zarar veren eylemlerdi bunlar diyerek düşüncelerini ifade etmektedir". Ayrıca ABD Başkanı Joe Biden ve Batı dünyasının büyük bir kısmının 7 Ekim'de İsrail'in arkasında durduğunu belirtmiştir. İsrail'in 7 Ekim'den sonra Gazze'yi yakıp yıkmaya politikasıyla sahada yeni silahlarını denemekten vazgeçmediğine dikkat çekmiştir. Bu savaş silahlarının sosyal medyada gururla paylaşılırken yeni alıcılar bulunduğu da açıklık getirmektedir. Yapay zekânın desteklediği savaş teknolojilerini kullanan İsrail, daha önce görülmemiş bir hiddetle sivil hedeflere saldırdı ifadesine yer vermektedir. İsraili bir istihbarat sorumlusunun bunu toplu katliam fabrikası gibi olduğunu söylemekteydi. Son olarak İsrail ve Filistin hakkında yirmi yıldan uzun zamandır haber yapan biri olarak 7 Ekim ve sonrasında yaşananlar benim için dayanılır gibi değil. Her gün Gazze'deki cesetleri parçalanmış, beyinleri dağılmış Filistinlilerin fotoğraflarını ve videolarını görüyorum ifadelerini kullanarak savaş hakkındaki duygularını dile getirmiştir.

Sonuç olarak yazar, 1948 yılında kurulmuş İsrail'in askeri ve teknolojik teçhizatla Filistinlilere yönelik yaptığı suçları çeşitli boyutlarıyla açıklamaya çalışmaktadır. Bu durumda Filistin'in İsrail tarafından bir laboratuvar olarak kullanıldığını çeşitli örneklerle ortaya koymuştur. Filistin'de denenilen silahların ve teknolojik araçların daha sonra ihraç edildiğine de dikkat çekmektedir. Bunlarla birlikte Yahudilerin, Filistinliler hakkındaki görüşlerini yapılan çalışmalar doğrultusunda ifade etmesi, gerçekliğin diğer bir boyutunu göstermektedir. Yazar bölümler arasında ilişki kurmuştur. Kitabı akıcı ve sade bir dille yazmıştır. Kitabın konusu ve amacı doğrultusunda yapılan araştırmalara yer vermiştir. Ancak yapılan araştırmalar sonucunda ve yazarın kendi düşüncesi olan tek devletli bir çözüm önerisi, Filistinliler için geçerli mi sorusunu

akıllara getirmektedir. Çünkü bu sorunun asıl muhatabı savaşa maruz kalan, öldürülen, katledilen, mülteci kamplarına sürgün edilen, yaşama özgürlükleri ellerinden alınan Filistinlilerdir. Filistin ve Gazze'deki kadın, erkek, çocuk, yaşlı, engelli ve diğer canlılar bu olumsuz durumlara maruz kalmaktadır. Binlerce kadın çocuğunu ve eşini kaybetmektedir. Binlerce çocuğun, fiziksel sağlıkları, psikolojileri, sosyalleşmeleri olumsuz bir şekilde etkilenmektedir. Bunlarla birlikte çocuklar sakatlanma, yaralanma ve yoksullaşma gibi risklerle karşı karşıya kalmaktadır (Acar, 2024, s. 52). Çünkü Gazze, nüfusunun 1 milyon fazlasını çocuklar oluşturmaktadır ve çocuklar tanık olmamaları gereken olumsuzlukları yaşamaktadırlar (UNRWA, 2024). Bu durum, muhtemelen savaşın başlamasından bir hafta sonra birçok çocuğun öldürüldüğü ve binlercesinin de yaralandığı bu olumsuz durumlara eklenerek devam etmektedir (UNICEF, 2023). Diğer bir mesele ise Hamas'ın Gazze'yi kötü yönettiğine yönelik ifade yazarın şahsi düşüncesidir. Bu konunun da Gazze'de yaşayan halka sorulması gerekmektedir. Her ne kadar Gazze'ye çeşitli ziyaretler gerçekleştirilmiş ve kısa dönem yaşanmış olsa da yine bu sorunun karşılığı Gazze halkıdır.

Kaynakça

- Acar, Ö. (2024). Dezavantajlı Çocukluk Halleri: Savaş Mağduru Gazzeli Çocuklar. M. Erdil ve A. Usanmaz (Ed.). *İçinde Dezavantajlı Grupları Yeniden Düşünmek*. (37-57). Nobel Bilimsel Eserler.
- UNICEF. (2023). *UNICEF: Gazze'deki Çocuklar İçin Zaman Daralıyor*. <https://www.unicef.org/turkiye/bas%C4%B1n-b%C3%BCtenleri/unicef-gazzedeki%C3%A7ocuklar-i%C3%A7in-zaman-daral%C4%B1yor>.
- UNRWA. (2024). *Gazze Şeridi: UNRWA "Öğrenmeye Dönüş" Faaliyetlerini Başlattı*. <https://www.unrwa.org/newsroom/news-releases/gaza-strip-unrwa-launches%E2%80%9Cback-learning%E2%80%9D-activities>.